

УДК 339.544

*Вікторія Яковченко***ОГЛЯД ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ В МЕЖАХ СОТ***Викторія Яковченко***ОБЗОР ТОРГОВОЙ ПОЛИТИКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ПРИНЦИПА ТРАНСПАРЕНТНОСТИ В РАМКАХ ВТО***Viktoriia Yakovchenko***REVIEW OF TRADE POLICY AS AN INSTRUMENT FOR PROVISION
OF THE PRINCIPLE OF TRANSPARENCY WITHIN THE WTO**

У статті розглянуто механізм огляду торговельної політики, передбачений Додатком 3 до Угоди про заснування Світової організації торгівлі. Визначено основні цілі та переваги огляду торговельної політики країн-членів СОТ. Проаналізовано практичні аспекти організації огляду торговельної політики. Окреслено особливості впровадження механізму огляду торговельної політики в країнах, що розвиваються.

Ключові слова: огляд торговельної політики; Світова організація торгівлі; транспарентність; секретаріат; звіт.

Бібл.: 14.

В статье рассмотрен механизм обзора торговой политики, предусмотренный Приложением 3 к Соглашению об учреждении Всемирной торговой организации. Определены основные цели и преимущества обзора торговой политики стран-членов ВТО. Проанализированы практические аспекты организации обзора торговой политики. Определены особенности внедрения механизма обзора торговой политики в развивающихся странах.

Ключевые слова: обзор торговой политики; Всемирная торговая организация; транспарентность; секретариат; отчет.

Библ.: 14.

The article examines the mechanism of trade policy review, provided by Appendix 3 of the Agreement on the Establishment of the World Trade Organization. It is argued, however, that an overview of trade policy contributes to improving compliance by WTO member states with the rules and regulations of the organization, has a positive impact on the functioning of the multilateral trading system by helping to increase transparency and understanding of trade policies and practices of member countries of the WTO. The main objectives and advantages of the review of the trade policy of the WTO member countries are determined. The practical aspects of the organization of the review of trade policy are analyzed. Specifics of the introduction of a mechanism for reviewing trade policy in developing countries are outlined. The proposals on the improvement of domestic foreign trade policy are given.

Keywords: Trade Policy Review; World Trade Organization; transparency; secretariat; report.

References: 14.

JEL Classification: F19

Постановка проблеми. Проведення оглядів торговельної політики є однією з невід'ємних функцій СОТ, передбачених Додатком 3 до Марракеської угоди, яка власне й поклала початок діяльності цієї організації. Механізм огляду торговельної політики став одним з ранніх результатів Уругвайського раунду переговорів та був тимчасово введений у ГАТТ ще з 1989 року. З дати заснування СОТ у 1995 р. він використовується на постійній основі й охоплює також торгівлю послугами та торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Механізм огляду торговельної політики складає єдиний майданчик у СОТ, де всі аспекти торговельної політики обговорюються всіма членами організації. Цей механізм дозволяє надавати об'єктивну незалежну оцінку торгово-економічного становища країн-членів та є обов'язковим для всіх учасників СОТ. На практиці огляди торговельної політики мають два основні результати: вони дозволяють стороннім спостерігачам зрозуміти торговельну політику та практику країни і забезпечують зворотний зв'язок у відносинах між Секретаріатом СОТ та країнами, що приєдналися до організації. Вказані особливості надають оглядам торговельної політики вагомого значення у дотриманні принципу транспарентності, що визначає актуальність більш детального розгляду цього механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам забезпечення принципу транспарентності в зовнішньоторговельній політиці присвячено публікації багатьох вітчизняних учених-економістів, зокрема І. Ю. Гужви [1], М. А. Баранової [2], І. М. Квеліашвілі [3], М. Г. Нікітіної [4], С. В. Галько [5] та ін. Однак дослідження самого механізму огляду торговельної політики як одного із засобів реалізації принципу

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

транспарентності на практиці досі не було присвячено належну увагу, що визначає необхідність подальших розвідок у цьому напрямі.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати мету дослідження, яке полягає у визначенні особливостей огляду торговельної політики в межах СОТ та його внеску в забезпечення транспарентності зовнішньоторговельної політики країн на міжнародному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нагляд за національною торговельною політикою є принципово важливою сферою діяльності, що виконується в межах СОТ. У центрі цієї роботи знаходиться механізм огляду торгової політики, основні цілі якого викладені в Додатку 3 до Угоди про створення СОТ (параграф А). До них належать:

– забезпечення більш ефективного функціонування багатосторонньої торговельної системи шляхом досягнення більшої прозорості та розуміння торгової політики та практики країн, що приєдналися до СОТ;

– сприяння дотриманню усіма учасниками багатосторонньої торговельної системи норм, правил та зобов'язань, прийнятих ними під час вступу до СОТ;

– надання колективної оцінки всього спектра заходів торговельної політики і практики окремих учасників і впливу цих заходів на функціонування багатосторонньої торговельної системи загалом [6].

Огляди зосереджуються на торговельній політиці та практиці країн-членів СОТ, проте вони також охоплюють їх загальноекономічну політику, яка так чи інакше визначає динаміку експортно-імпорتنих операцій, і особливості впливу глобальних факторів на розвиток їх зовнішньоторговельної політики. Огляд широкого спектра макроекономічної та структурної політики урядів має на меті всебічно проаналізувати торговельну і пов'язану з нею політику країн, тим самим сприяючи більш об'єктивній оцінці впливу відповідних регуляторних заходів на функціонування багатосторонньої торговельної системи.

Кожен огляд, що здійснюється в СОТ, обов'язково охоплює такі аспекти торговельної політики країн:

- дотримання принципу транспарентності в зовнішньоторговельній політиці;
- дотримання принципу недискримінації в торгівлі з іншими країнами;
- рівень стабільності і передбачуваності зовнішньоторговельної політики;
- використання заходів захисту від іноземної конкуренції;
- обмеження, що накладаються на торгівлю послугами;
- загальна оцінка дотримання норм міжнародного торгового права СОТ та участі країни у врегулюванні торгових суперечок [7].

Разом з цим механізм огляду торговельної політики не використовується як інструмент посилення вимог до виконання окремих зобов'язань членами СОТ, як інструмент для ініціювання нових торгових суперечок, або як підстава для взяття на себе країнами-учасниками багатосторонньої торговельної системи додаткових зобов'язань.

Ключові переваги, які надає огляд торговельної політики в межах СОТ, можна класифікувати за такими ознаками:

– переваги для багатосторонньої торговельної системи – систематичне проведення оглядів торговельної політики країн-членів СОТ дало можливість підвищити рівень транспарентності цієї політики; огляди зазвичай акцентують на тих зобов'язаннях у межах СОТ, яким уряди відповідних країн, на думку фахівців Секретаріату, приділяють недостатню увагу, таким чином зберігаючи проблемні питання регуляторної політики на порядку денному багатосторонніх переговорів;

– переваги для країн, що вступили до СОТ, – огляди сприяли суттєвому переосмисленню своєї зовнішньоторговельної політики низкою країн-членів організації, особливо тими,

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

що розвиваються; до проведення оглядів зазвичай долучаються неурядові громадські організації з відповідних країн, що посилює їх вплив на урядову політику у сфері підвищення ефективності міжнародних торговельно-економічних відносин, сприяє кращому усвідомленню урядовими структурами своїх функцій та напрямів діяльності при формуванні й реалізації зовнішньоторговельної політики, активізує проведення відповідних реформ;

– інші переваги – підготовлені за результатами оглядів звіти сформуvalи глобальну базу аналітичних матеріалів для дослідження взаємозв'язків між видами торговельної політики та динамікою економічного розвитку країн світу, оцінки наслідків впливу протекціоністської та/або лібералізаційної політики на формування міжгалузевих зв'язків у промисловості та ін. Багато оглядів також дали можливість виявляти нові актуальні проблеми розвитку глобального торговельного середовища, зокрема, такі як взаємозв'язок між торговельною та конкурентною політикою, вплив торговельних потоків на міжнародних рух капіталу тощо [8].

Огляди торгової політики країн відбуваються з певною періодичністю. Наскільки часто відбувається огляд тієї чи іншої країни, що долучилась до СОТ, залежить від того, якою є частка цієї країни у світовій торгівлі товарами і послугами. Виходячи з цього принципу, всі члени СОТ розподілені на три групи, для кожної з яких повторні огляди відбуваються через різний проміжок часу. Огляди торговельної політики чотирьох найбільших учасників світового ринку – Європейського Союзу, США, Японії та Китаю – проводяться раз на два роки. Для наступних 16 країн з найбільшою часткою у світовій торгівлі огляди здійснюються раз на чотири роки. Огляди решти учасників відбуваються раз на шість років, для групи найменш розвинутих країн передбачено можливість пролонгації цього періоду [9].

У 1994 р. інтервали між оглядами стали більш гнучкими, було дозволено відхилятися на півроку вперед або назад від запланованої дати чергового огляду. Встановлена періодичність оглядів також може порушуватись у зв'язку зі зміною учасником СОТ свого місця в рейтингу за часткою у світовій торгівлі товарами і послугами. Приєднання нових членів до СОТ зазвичай відтермінує відповідні огляди для «старших» учасників багатосторонньої торговельної системи за всіма з розглянутих груп на невизначений час. Наприклад, Україна приєдналась до СОТ у травні 2008 р., однак перший і нині єдиний огляд її торговельної політики відбувся лише наприкінці 2016 р. [10].

Зазначимо, що за результатами огляду Секретаріат СОТ позитивно оцінив кроки України на шляху побудови відкритого, ліберального, передбачуваного і прозорого зовнішньоторговельного режиму, особливо відзначивши виконання нею зобов'язань щодо суттєвого скорочення ввізних мит за всією товарною номенклатурою та розширеної лібералізації послуг згідно з ГАТС. Також було відзначено приєднання України до нових зобов'язань у межах СОТ, зокрема угоди про спрощення процедур торгівлі, протоколу про внесення змін до угоди ТРІПС, угоди про публічні закупівлі. Водночас було зроблено відповідні застережень щодо необхідності побудови в Україні більш прозорої системи державного субсидування сільського господарства, завершення масштабної приватизації й економічних реформ, удосконалення управління державними підприємствами. Серед іншого зауважено, що загальна передбачуваність вітчизняного торгового режиму іноді була підірвана спробами перегляду значної кількості тарифних поступок, періодичним запровадженням тимчасових надбавок до ввізних мит та інших експортних й імпорتنих бар'єрів. Занепокоєність міжнародної спільноти викликали: незадовільна практика використання в Україні технічних бар'єрів у торгівлі (ТБТ) та санітарних і фіто-санітарних заходів (СФЗ); проблеми із захистом прав інтелектуальної власності; зловживання загальними винятками, передбаченими ГАТТ [11].

Для порівняння, уже тринадцятий огляд торгової політики країн ЄС, що завершився у 2017 р., засвідчив відданість Євросоюзу процесам лібералізації міжнародної торгівлі,

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

його активну та конструктивну участь у розширенні багатосторонніх домовленостей, зокрема Угоди про інформаційні технології, а також у розробці нових, а саме Угоди про екологічні товари. Позитивно було відзначено набуття чинності Митного кодексу ЄС, що передбачає використання вдосконалених технологій з метою спростити і модернізувати митні процедури для активізації торгівлі. Серед негативних моментів підкреслено, що доступ на ринки сільгосппродукції країн ЄС загалом залишається закритим. ЄС зберігає низку комбінованих ставок ввізних мит, що носять загороджувальний характер, на висококонкурентні товари сільського господарства, рибної та текстильної промисловості. Високі ставки мит, тарифна ескалація, специфічні тарифи та численні тарифні квоти з високими ставками поза їх межами залишаються значними обмежувальними чинниками на шляху повноцінного утвердження в ЄС практики вільної торгівлі. Занепокоєння Секретаріату СОТ викликає також надмірне розповсюдження в країнах ЄС антидемпінгових, компенсаційних та спеціальних заходів, що встановлюються відповідно до законодавства, яке не повною мірою узгоджується з відповідними положеннями міжнародного торгового права. Не залишились непоміченими випадки необґрунтованого використання ТБТ і СФЗ, які часто встановлювались в ЄС без належного наукового доведення їх доцільності з погляду безпеки споживання [12].

Повертаючись до специфіки проведення оглядів торговельної політики, зазначимо, що звіт за результатами огляду містить дві основні частини – детальний незалежний звіт, написаний у Секретаріаті СОТ та офіційну заяву уряду країни, торговельна політика якої була розглянута. Обидві частини є основою огляду та підлягають обговоренню й затвердженню всіма членами СОТ. Невдовзі після цього звіт викладається в публічний доступ на офіційному сайті організації.

Більшість звітів, які готуються в результаті детальних оглядів торговельної політики Секретаріатом, мають таку структуру:

- економічне середовище – охоплює базові сфери національної економіки, узагальнює макроекономічні показники, тенденції зовнішньої торгівлі товарами та послугами, надходження іноземних інвестицій; окреслює перспективи та наводить прогнози подальшого розвитку економіки;

- інституційні аспекти торгівлі та інвестиційної політики, включаючи участь у багатосторонніх і регіональних торговельних угодах та залучення до торговельних суперечок чи консультацій;

- торгова політика та практика за заходами регулювання – охоплює всі види регуляторних заходів, що безпосередньо впливають на імпорт та експорт товарів і послуг, на промисловість і виробничо-експортний потенціал суб'єктів господарської діяльності;

- торгова політика та практика за секторами національної економіки, зокрема сільське господарство, лісове господарство, рибне господарство, важка промисловість, видобуток корисних копалин, енергетика, послуги тощо;

- резюме – підсумовує звіт та представляє думку Секретаріату щодо торговельної політики країни.

Звіт базується на офіційній інформації та коментарях, наданих органами влади країни, політика якої аналізується, і доповнюється матеріалами з інших джерел, які Секретаріат СОТ вважає за доцільне використати. Усі глави звіту, підготовленого Секретаріатом, перевіряються на фактологічну точність з офіційними представниками відповідної країни, хоча повну відповідальність за кінцевий зміст звіту несе Секретаріат. При цьому резюме Секретаріату не надається представникам країни, торговельна політика якої була розглянута, доки кінцевий звіт не буде готовий для оприлюднення всім членам СОТ [13].

Звіти учасників, що розглядаються, складаються у формі політичної заяви, яка декларує цілі та перспективні напрями розвитку зовнішньоторговельної політики країни.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Заява також може містити стислий виклад останніх тенденцій та проблем у торгівлі, перед якими постає уряд, зокрема тих, які виникають на зовнішніх ринках.

Що стосується процесу організації та проведення огляду торговельної політики, то він складається з шести етапів, часові рамки яких узгоджуються між Секретаріатом та офіційними представниками країни, що аналізується. Можна ідентифікувати таку загальну послідовність етапів проведення огляду торговельної політики в СОТ:

1. Узгодження дати вихідного засідання Комітету СОТ з питань огляду торговельної політики. Цей крок є надзвичайно важливим для запуску всього процесу, оскільки він багато в чому визначає терміни проведення решти етапів відповідно до часових орієнтирів виконання завдань та процедур огляду торговельної політики, узгоджених у СОТ.

У випадку першого здійснення огляду торговельної політики за весь час членства в СОТ для країни з групи найменш розвинутих Секретаріат зазвичай спершу здійснює офіційний візит до цієї країни з метою запровадити в ній сам механізм огляду торговельної політики та зібрати відповідну інформацію. Такі візити розглядаються як щорічний національний захід СОТ, який мають право вимагати будь-який учасник багатосторонньої торговельної системи зі статусом країни, що розвивається.

2. Збір інформації. Секретаріат готує та надсилає відповідній країні запит на одержання офіційних статистичних даних та інформації з питань торгівлі та торговельної політики. Країна, що одержала запит, зобов'язана задовольнити його повною мірою у термін від чотирьох до шести тижнів.

3. Підготовка звіту Секретаріату. Секретаріат готує проект звіту, поетапно надаючи його розділи до національних органів країни-члена, що розглядається, для перевірки та коментарів. Після відвідування столиці, Секретаріат включає коментарі органів влади до звіту та завершує його розробку. Звіт Секретаріату та звіт про огляд торговельної політики розповсюджуються після їх перекладу за п'ять тижнів до заключного засідання Комітету СОТ з питань огляду торговельної політики.

4. Візит до столиці. Команда Секретаріату здійснює 10-денний візит до столиці країни, яка розглядається, для обговорення проекту підготовленого звіту. Крім офіційних урядових осіб, команда консулюється з представниками приватного сектору (асоціаціями виробників, торгово-промисловою палатою) та науково-дослідних організацій.

5. Проведення заключного засідання Комітету СОТ з питань огляду торговельної політики. Під час першої сесії засідання офіційний представник країни, що розглядається, виступає з підсумками огляду торговельної політики, у тому числі надаючи інформацію про нововведення, що не встигли потрапити до офіційного звіту за час його підготовки. Надалі відбувається обговорення найбільш актуальних питань зовнішньоторговельної політики цієї країни з зацікавленими членами СОТ.

Під час другої сесії офіційний представник країни, що розглядається, підсумовує викладену ним інформацію під час свого виступу та відповідає на запитання присутніх, відповідає на додаткові задані запитання. Потім представники інших країн висловлюють прикінцеві коментарі. Закінчується сесія заключним словом голови Комітету.

6. Оприлюднення результатів огляду торговельної політики. У публічний доступ викладаються звіт Секретаріату, офіційна заява уряду країни, політика якої була розглянута, протокол заключного засідання Комітету СОТ з питань огляду торговельної політики, а також текст заключного слова голови Комітету. Усі вищевказані документи розміщуються на офіційному сайті СОТ.

Насамкінець розглянемо особливості використання механізму огляду торговельної політики відносно країн, що розвиваються. З огляду на той факт, що ці країни можуть зіткнутися з особливими труднощами під час приведення своєї внутрішньої політики відповідно до багатосторонніх правил торгівлі, огляд торговельної політики сприяє вив-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ченню ними особливостей взаємодії з СОТ. Країни, які активно реформують власну зовнішньоторговельну політику, також одержують можливість представити цей процес та його результати з використання механізму огляду торговельної політики. Більше того, підготовка огляду та його обговорення на засіданні Комітету може допомогти країнам, що розвиваються, активізувати торговельну політику в напрямках, передбачених Угодами СОТ, та сприяти їх глибокій інтеграції в багатосторонню торговельну систему [14].

Підготовка та участь у розгляді торгової політики може бути занадто важким тягарем для невеликих країн, що розвиваються. Вони можуть мати мало практичного досвіду у вирішенні питань порядку денного Уругвайського раунду. У цьому аспекті Секретаріат СОТ надає допомогу зацікавленим членам у процесі розгляду їхньої торговельної політики. З цією метою в структурі організації діє відділ аналізу торговельної політики. В умовах необхідності надання широкомасштабної підтримки СОТ залучає інституційний потенціал Інституту підготовки кадрів та технічної кооперації, який координує технічну допомогу та кадрове забезпечення в межах організації.

Особливі положення щодо огляду торговельної політики в найменш розвинутих країнах викладені в параграфі D Додатку 3 до Угоди про створення СОТ [6]. Ним вимагається враховувати труднощі, які виникають у найменш розвинутих країнах під час складання своїх звітів про огляд торговельної політики, а також гарантується технічне співробітництво в процесі огляду торговельної політики на вимогу представників цієї групи країн.

Висновки з проведеного дослідження. Механізм огляду торговельної політики є одним з ключових засобів дотримання принципу транспарентності в межах СОТ. Огляди торговельної політики висвітлюють не лише особливості регулювання експортних й імпорتنських потоків товарів і послуг, але й охоплюють широкий спектр питань економічної політики, що в кінцевому підсумку так чи інакше впливає на характер залучення країни в глобальну торгівлю. Детальний організаційно-правовий механізм проведення огляду торговельної політики забезпечує певні переваги від його використання всім учасникам СОТ.

Огляд торговельної політики України у 2016 р. засвідчив деякі недоліки в її впровадженні з погляду міжнародної спільноти. Це обумовлює необхідність вжиття відповідних заходів з удосконалення вітчизняної зовнішньоторговельної політики, пріоритетними з яких, на нашу думку, вбачаються: впровадження Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фіто-санітарні заходи) Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС; запуск роботи експортно-кредитного агентства (ЕКА) для цілей страхування, гарантування і кредитування експорту готової продукції; розроблення механізму підвищення ефективності та прозорості процедур, пов'язаних з застосуванням інструментів торговельного захисту; забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, зокрема шляхом реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні.

Список використаних джерел

1. *Гужва І. Ю.* Актуалітети зовнішньоторговельної політики України : монографія / І. Ю. Гужва. – К. : Національна академія управління, 2017. – 298 с.
2. *Баранова М. А.* Обеспечение прозрачности международного регулирования торговли товарами и услугами в рамках соглашения ГАТТ/ВТО / М. А. Баранова // Торговая политика. – 2017. – № 1/9. – С. 9–22.
3. *Квеляшвілі І. М.* Реалізація принципу транспарентності у відносинах органів доходів і зборів із бізнесом та громадськістю [Електронний ресурс] / І. М. Квеляшвілі // Публічне адміністрування: теорія і практика. – 2016. – Вип. 2 (16). – Режим доступу : [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/14.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/14.pdf).
4. *Никитина М. Г.* Развитие внешнеторговой политики государства в рамках реализации принципа транспарентности / М. Г. Никитина, М. М. Кузнецов // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 8. – С. 107–112.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

5. Галько С. В. Класифікація товарів як інструмент прозорості міжнародної торгівлі / С. В. Галько, В. Н. Осієвська // Товари і ринки. – 2016. – № 1. – С. 32–47.
6. Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization / WTO legal texts [Electronic Resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/04-wto_e.htm.
7. Довгань В. М. Механізм врегулювання суперечок в рамках СОТ та огляд торгової політики України : підручник / В. М. Довгань. – Львів : Панорама, 2016. – 319 с.
8. Петухова В. О. Аналіз зовнішньоторговельних зв'язків національних економік та України в глобальній системі міжнародної торгівлі / В. О. Петухова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 6(2). – С. 149–155.
9. Trade policy reviews: ensuring transparency / Understanding the WTO [Electronic Resource]. – Mode of access : https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm11_e.htm.
10. Trade Policy Review: Ukraine / Report by the Secretariat of WTO [Electronic Resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp434_e.htm.
11. Trade Policy Review: Ukraine. Concluding remarks by the Chairperson / The World Trade Organization [Electronic Resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp434_crc_e.htm.
12. Trade Policy Review: European Union (Formerly EC). Concluding remarks by the Chairperson / The World Trade Organization [Electronic Resource]. – Mode of access: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp457_crc_e.htm.
13. Laird S. The Trade Policy Review Mechanism / Sam Laird, Raymundo Valdés // The Oxford Handbook on The World Trade Organization. – New York : Oxford University Press, 2012. – 848 p.
14. Sampson G. P. Developing Countries and the WTO: Policy Approaches / Gary P. Sampson, W. Bradnee Chambers. – Geneva : United Nations University Press, 2008. – 320 p.

References

1. Huzhva, I. Yu. (2017). *Aktualitety zovnishnotorhovelnoi polityky Ukrainy : monohrafiia [Current issues of foreign trade policy of Ukraine]*. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia [in Ukrainian].
2. Baranova, M. A. (2017). Obespechenie prozrachnosti mezhdunarodnogo regulirovaniia torgovli tovarami i uslugami v ramkakh soglashenii GATT/VTO [Ensuring transparency of international regulation of trade in goods and services under GATT / WTO agreements]. *Torgovaia politika – Trade Policy*, 1 (9), 9-22 [in Russian].
3. Kveliashvili, I. M. (2016). Realizatsiia pryntsyphu transparentnosti u vidnosynakh orhaniv dokhodiv i zboriv iz biznesom ta hromadskistiui [Realization of the principle of transparency in the relations of revenue and fees bodies with business and the public]. *Publichne administruvannia: teoriia i praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 2 (16). Retrieved from [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02\(16\)/14.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2016-02(16)/14.pdf).
4. Nykytyna, M. H., Kuznetsov, M. M. (2014). Razvytye vneshnetorhovoii polytyky hosudarstva v ramkakh realizatsyy pryntsypha transparentnosti [Development of the foreign trade policy of the state within the framework of the implementation of the principle of transparency]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Ekonomika – Bulletin of the Mariupol State University. Series: Economics*, 8, 107–112 [in Ukrainian].
5. Halko, S. V., Osiiivska, V. N. (2016). Klyasyfikatsiia tovariv yak instrument transparentnosti mizhnarodnoi torhivli [Classification of goods as an instrument for the transparency of international trade]. *Tovary i rynky – Goods and markets*, 1, 32–47 [in Ukrainian].
6. Marrakesh Agreement Establishing the World Trade Organization. *WTO legal texts*. Retrieved from https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/04-wto_e.htm.
7. Dovhan, V. M. (2016). *Mekhanizm vrehuliuvannia superechok v ramkakh SOT ta ohliad torhovoii polityky Ukrainy [The mechanism of dispute settlement within the framework of the WTO and an overview of Ukraine's trade policy]*. Lviv: Panorama [in Ukrainian].
8. Petukhova, V. O. (2016). Analiz zovnishnotorhovelnykh zviyazkiv natsionalnykh ekonomik ta Ukrainy v hlobalnii systemi mizhnarodnoi torhivli [Analysis of foreign trade relations between national economies and Ukraine in the global system of international trade]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scien-*

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

tific herald of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy, 6(2), 149–155 [in Ukrainian].

9. Trade policy reviews: ensuring transparency. *Understanding the WTO*. Retrieved from https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/agrm11_e.htm.

10. Trade Policy Review: Ukraine. *Report by the Secretariat of WTO*. Retrieved from https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp434_e.htm.

11. Trade Policy Review: Ukraine. Concluding remarks by the Chairperson. *The World Trade Organization*. Retrieved from https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp434_crc_e.htm.

12. Trade Policy Review: European Union (Formerly EC). Concluding remarks by the Chairperson. *The World Trade Organization*. Retrieved from https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp457_crc_e.htm.

13. Sam Laird, Raymundo Valdés (2012). The Trade Policy Review Mechanism. *The Oxford Handbook on The World Trade Organization*. New York: Oxford University Press.

14. Gary P. Sampson, W. Bradnee Chambers (2008). *Developing Countries and the WTO: Policy Approaches*. Geneva: United Nations University Press.

Яковченко Вікторія Сергіївна – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Киото, 19, м. Київ, 02156, Україна).

Яковченко Виктория Сергеевна - аспірант кафедри международных экономических отношений, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, г. Киев, 02156, Украина).

Yakovchenko Victoria – PhD student of the Department of International Economic Relations, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., 02156 Kyiv, Ukraine).

E-mail: jinnikas@i.ua